Świadkowie lokalnej historii — wywiad z panem Władysławem Boczoniem

Wywiad z panem Władysławem Boczoniem przeprowadzony 20 lipca 1998 roku w Gorlicach na temat jego pobytu w obozie koncentracyjnym w Gross-Rosen. Wywiad, o którym rodzina dowiedziała się przypadkowo, jest przechowywany w archiwum Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy i publikujemy go za zgodą uzyskaną od Muzeum.

Władysław Boczoń

Władysław Boczoń, pseudonim Jacek, urodził się w 1923 roku, zmarł w 2001 roku. Żołnierz AK, więzień obozu Gross-Rosen, historyk–amator. Był przewodniczącym Komisji Historycznej Urzędu Miasta w Gorlicach i inicjatorem powstania wielu pomników martyrologicznych. Autor książek o Gorlicach, m.in. *Gorlice 1918–1990*, *Gorliccy sybiracy*, *Żydzi gorliccy*.

Wywiad z panem Władysławem Boczoniem przeprowadzony 20 lipca 1998 roku w Gorlicach przez pracownice Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy. Nagranie odkryte przypadkowo przez Natalię Karasińską — wnuczkę Władysława Boczonia — podczas zajęć z muzealnictwa.

Spis treści:
00:00:40 — ewakuacja w 1939 roku na wschód razem z ojcem i braćmi 0
00:02:10 — powrót braci do Gorlic, pozostanie ojca w Borysławiu, gdzie pracuje jako wiertacz (skutek — siedem lat w gułagu na Syberii, praca w kopalni złota)
00:03:10 — wspomnienie o podchorążym przechowywanym w domu na Magierce w Sokole (w zamian za pomoc bracia otrzymują pistolet)
00:04:40 — Tadeusz Boczoń zostaje dowódcą młodszego brata — Władysława Boczonia (ZWZ, AK)
00:05:15 — przynależność Tadeusza Boczonia do ZWZ, AK oraz KEDYW-u — opis akcji, w których uczestniczył
00:07:40 — aresztowanie Tadeusza Boczonia w 1943 roku w wyniku tzw. wsypy, stamtąd odbicie przez partyzantów „przy okazji" w nocy z 5 na 6 sierpnia 1943 roku
00:09:00 — „pracowałem w ceramicznej firmie braci Wrońskich" (okupacja)
00:10:10 — Tadeusz Boczoń, pseudonim Lot, partyzantem w Gorcach — opis akcji na Przysłopiu nad Szczawnicą, gdzie sam, będąc rannym, wyniósł bardziej poszkodowanego kolegę
00:11:40 — przeprowadzenie przez Lota radzieckich partyzantów na front
00:12:35 — wywiezienie w 1945 roku Tadeusza Boczonia na trzy lata do łagru Bułanaż
00:13:50 — skład broni na Magierce w Sokole, w domu Boczoniów, broń wydawana przez Władysława Boczonia
00:14:20 — „należałem do drużyny AK w Gorlicach"
00:14:46 — „w lipcu 1944 roku wydałem dwa karabiny ze skrzynką amunicji dwóm partyzantom" — przyczyna aresztowania Władysława i Zdzisława Boczoniów
00:19:10 — sąd doraźny dla siedmiu osób; skazanie Władysława Boczonia na obóz koncentracyjny (wcześniej pobyt w więzieniu w Nowym Sączu, potem w Krakowie na Montelupich)
00:21:01 — wspomnienie gorlickiego gestapowca, okrutnika, byłego oficera wojska polskiego, Ślązaka Drzyzgi
00:24:33 — wspomnienie księdza prowincjała ojców jezuitów, więźnia na Montelupich, dzięki któremu śpiewano w areszcie pieśni religijne i hymn Polski
00:25:27 — opis transportu do obozu w Gross-Rosen (ucieczka więźnia Barana)
00:28:13 — przybycie do obozu w Gross-Rosen — na stacji kolejowej więźniów „witają" kamieniami niemieckie matkami z dziećmi
00:30:50 — „obóz wyglądał pięknie, kwiaty, czyste ulice" — listopad 1944 roku
00:31:35 — opis łaźni i nadawania numerów więźniom
00:33:57 — „ja miałem ogromną marynarkę i krótkie spodnie, wyglądało to komicznie, gdyby nie było tragiczne" — opis przydzielonych ubrań

00:35:45 — „blokowy Vogel, straszny bandyta, pierwszego dnia zabił dwóch więźniów”
00:36:50 — „tu, w obozie, Boga nie ma, tu jest tylko SS” — słowa pomocnika Vogla
00:37:51 — ćwiczenie i nauka regulaminu obozowego
00:38:30 — dwie obozowe administracje: esesmańska i więźniarska
00:39:25 — „dawniej mi to się śniło po nocach”, „najokropniejsze było to, że na wolności byłem żołnierzem i człowiekiem, w obozie numerem”
00:42:00 — „zdejmowałem czapkę na sześć kroków przed esesmanem, chociaż było mi wstyd, ale miałem nadzieję przeżyć”
00:44:11 — praca w kamieniołomach
00:44:50 — „patrzę, a tu leży we krwi gajowy Zając spod Gorlic”
00:46:40 — „szlachetny Polak, blokowy Michorowski”
00:48:41 — „dostałem się do pracy jako tokarz w Zakładach Zeissa w Jabloncu”
00:50:25 — „dali mnie za tłumacza do majstra (cywil), który walczył w bitwie gorlickiej — to mi uratowało życie”
00:52:45 — „toczyliśmy części do rakiet V-2”
00:53:38 — „przydzielili mi grupę młodocianych, byli to powstańcy warszawscy — prawdziwi bohaterowie w wieku od dziesięciu do trzynastu lat”
00:56:40 — „esesman urządzał nam sporty: żabka, kucki” — opis wymyślnych tortur
00:57:40 — cudem uratowany
00:59:22 — „Michorowski przygotowywał ludzi do powstania w razie likwidacji obozu — Niemcy powiesili go za to”
01:00:48 — opis życia w Jabloncu — na sali spało pięćset osób, po dwóch więźniów na łóżku, przy otwartych oknach, zimą pod jednym kocem
01:04:45 — opowieść o łapaniu wesz
01:04:25 — papierosy w obozie
01:08:56 — „na wolność wyszła połowa więźniów, reszta zginęła”
01:08:56 — „głód jest straszną rzeczą, dzienna racja: 800 g chleba dla sześciu osób oraz zupa z wody z brukwią”; biegunka głodowa prowadząca do śmierci
01:20:37 — w lutym ewakuacja z obozu do Buchenwaldu, pakowanie i odwołanie ewakuacji
01:23:08 — „30 kwietnia dowiedzieliśmy się, że Hitler kaput — to była wielka radość”
01:29:17 — „wyszliśmy na wolność 9 maja 1945 roku”
01:33:08 — „pratele, vy jste wolni” — słowa spotkanego Czecha
01:35:45 — wydawane bilety na podróż do Polski przez Czechów w Żeleznym Brodzie i wkroczenie wojsk radzieckich
01:33:33 — opis „muzułmanina” (umierający z głodu)
01:39:50 — z Czerwoną Armią piechotą do Polski (opis noclegu na łące, pieczenie — zabitych przez Rosjan — krów na ognisku)
01:40:50 — „Rosjanie prowadzili jeńców niemieckich, dotarliśmy do Bolesławca, tam był ogromny wojskowy obóz radziecki”

Skany zamieszczonych poniżej dokumentów pochodzą z archiwum pani Ireny Kłapkowskiej.